

HAASTAVA KÄYTTÄYTYMINEN JA KÄYTTÄYTYMISEN OHJAAMINEN

PSYKOLOGI TONI HARTIKAINEN

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUE HYVAKS

MITÄ ON HAASTAVA KÄYTTÄYTYMINEN

- Rajojen testaamista
- Vanhemman tai lähiaikuisen uhmaamista
- Tottelemattomuutta
- Toisten hännäämistä ja ärsyttämistä
- Tönimistä tai muuta toisen satuttamista
- Raivoamista, huutamista tai kiljumista
- Kiukuttelua ja marisemista
- Näitä esiintyy usein kaikilla lapsilla eri ikävaiheissa erilaisina ja eri voimakkuuksilla
 - Tyypillisimmin 2-3 vuoden iässä (uhmaikä), esikouluiässä sekä esimurros- ja murrosiässä
- Ei tarvitse huolestua!

HAASTAVAN KÄYTTÄYTYMISEN TAUSTALLA

- Oppiminen ja taitotaso
 - Kielelliset valmiudet sanoittaa omia tunteita ja käyttäytymistä
- Tunnetaidot
 - Sääteilytaitojen yksilöllinen kehittyminen, tunteen vallassa toimiminen
- Itsenäistymiskehitys
 - Tärkeä osa lapsen kehitystä, omien ja ympäristön rajojen ja oman itsenäisyyden testaamista
- Käyttäytymisen säätely
 - Sääteilykeinot kehittyvät vuorovaikutuksessa erityisesti aikuisen, mutta myös vertaisten kanssa
- Sosialisaatio ja empatian kehitys
 - Perheen/koulun arvot, arvostukset, säännöt, uskomukset kehittyvät vuorovaikutuksessa lähiympäristön kanssa ja vaikuttavat käyttäytymiseen
 - Yhteiset pelisäännöt auttavat lasta toimimaan esim. koti- ja kouluympäristössä
- Haastava temperamentti
 - Negatiivinen mieliala, varauksellinen suhtautuminen uuteen, vaikeus sopeutua muutoksiin, alhainen ärsytyskynnys/häiriöherkkyys, suuret tunteet

HAASTAVAN KÄYTTÄYTYMISEN TAKANA OLEVIA YMPÄRISTÖTEKIJÖITÄ

- Vaatimukset ja kuormitus
 - Lapsi reagoi kuormitukseen helpommin käyttäytymisellä, koska säätelykeinot ovat vasta kehittymässä
 - Lapset kuormittuvat myös aikuisia helpommin esim. pitkäkestoisesta aistiärsytyksestä
- Lapsen ja lähiaikuisen välinen vuorovaikutus
 - Negatiivinen kehä = lapsi käyttäytyy haastavasti -> aikuinen reagoi jatkuvasti negatiivisesti (uhkailu, toruminen, rankaiseminen) -> lapsi reagoi entistä haastavammalla käyttäytymisellä -> voimistaa aikuisen negatiivista käyttäytymistä, vaikka tarkoitus olisi hyvä
 - Huomion tarve / ainoa tapa saada huomiota ja reaktioita
- Mallioppiminen
 - Lapset omaksuvat käytösmalleja vuorovaikutuksessa ja ottamalla mallia, koska se on luontainen tapa oppia
 - Kysymyksiä itselle, millaista mallia haluan näyttää:
 - Miten puhun toisille
 - Miten ilmaisen ärtymystä, turhautumista ja pettymystä
 - Miten toimin kun suutut
 - Millaisia käytöstapoja minulla on stressaavissa tilanteissa

TAITOJEN JA KÄYTTÄYTYMISEN OPPIMINEN

- Myönteisen käyttäytymisen oppiminen ja vahvistaminen huomaamalla hyvä ja toivottu käytös
 - Aikuisen jatkuva negatiivinen reagointi lapsen haastavaan käyttäytymiseen ja huonon käytöksen huomiointi lisäävät haastavalla käyttäytymisellä reagointia
- Mallioppiminen on lapselle luonteva ja tärkeä osa tämän kehitystä
 - Näytä siis mallia!
- Lapsen käytöstä voi pohtia sitä kautta, mitä taitoja hän tarvitsisi, jotta hän voisi käyttäytyä toivotulla tavalla
 - Kiukku -> Rauhoittumisen taidot = tunteiden tunnistaminen ja niistä kertominen
 - Tottelematon -> Neuvottelun keinot = ajatusten jakaminen ja vastuun ottaminen
 - Aggressiivinen -> Ongelmanratkaisutaidot

MIKÄ AUTTAA JA TUKEE KÄYTTÄYTYMISTÄ

- Muokkaa ympäristöä
 - Selkeät arjen rutiinit
 - Unen ja liikunnan riittävyys
 - Säännöllinen ruokarytmi
 - Tapahtumien ennakointi
 - Riittävät tauot
 - Mahdollisimman vähäinen ruutuaika
- Myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen
 - Lapsella ei ole tarve haastaa aikuista
- Huomaa hyvä ja palkitse
 - Kehu! Se riittää!